

Dr. Darja Skribe - Dimec, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani

PREDSTAVITEV PRIROČNIKA POSODOBITVE POUKA V GIMNAZIJSKI PRAKSI

OKOLJSKA VZGOJA: Z AKTIVNIMI OBLIKAMI DELA DO SPREMINJANJA STALIŠČ O OKOLJSKIH TEMAH

V zadnjih dvajsetih letih je bilo v Sloveniji za prenovu učenja in poučevanja veliko narejenega predvsem za učence in učitelje v osnovnih šolah (na primer zelo učinkovit projekt TEMPUS Razvoj začetnega naravoslovja), veliko manj pa za dijake in učitelje v srednjih šolah. Prenovljeni gimnazijski program pa to prakso spreminja. Pred kratkim je v zbirki Posodobitve pouka v gimnazijski praksi izšel priročnik za okoljsko vzgojo.

Pouk o okoljski vzgoji je v gimnazijskem programu zamišljen zelo zanimivo, saj je opredeljen kot medpredmetno tematsko področje, ki ima vzgojno-izobraževalne cilje opredeljene v samostojnem učnem načrtu in je pisan za celotni gimnazijski program, torej ni vezan na določen letnik. Ker okoljska vzgoja nima svojega predmeta in določenega letnika, obstaja nevarnost, da bi se dobro zamišljeni cilji »izgubili«, saj naj bi jih vključevali vsi gimnazijski učitelji, kar pa bi lahko pomenilo tudi – nihče. Da se to ne

bi zgodilo, zagotavlja priročnik Okoljska vzgoja: posodobitev pouka v gimnazijski praksi, ki so ga napisali ddr. Barica Marentič Požarnik, Anka Zupan, mag. Mojca Orel, Irena Oblak, mag. Darja Silan, Maja Blejec, Milena Čahuk, Mitja Bončina, Helena Kregar, Ana Hartman, Bernarda Špegel Berdič in Olga Bulog. Priročniku, ki je izšel pri Zavodu RS za šolstvo, je priložena tudi zgoščenka, na kateri so priloge k nekaterim prispevkom.

Priročnik Okoljska vzgoja na zanimiv način združuje in prepleta teoretična izhodišča okoljske vzgoje kot vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj, metode učenja/poučevanja, ki so posebej primerne za pouk okoljske vzgoje, in konkretne zglede različnih načinov doseganja ciljev, zapisanih v učnem načrtu. V prvem delu, v katerem ddr. Barica Marentič Požarnik predstavlja novosti v posodobljenem učnem načrtu, je pozornost namenjena predvsem spodbujanju pozitivnega čustvenega odnosa, razvijanju različnih vrst mišljenja (posebej je izpostavljeno mrežno ali ekosistemsko mišljenje), razvijanju kritičnega in ustvarjalnega mišljenja, razvoju stališč, vrednot, prepričan in okoljske etike. Uspešnega uresničevanja ciljev okoljske vzgoje pa po mnenju ddr. Barice Marentič Požarnik ni mogoče doseči s tradicionalnimi metodami razlage in pogovora. Posebno poglavje je zato namenjeno metodam in pristopom, pri katerih je mogoče doseči aktivno miselno in čustveno vpletenost učencev. Za vse te metode in pristope je značilno aktivno, izkustveno učenje. Nekatere od teh metod dela so dopolnjene s primeri, ki so predstavljeni v drugem delu priročnika.

Zgledi za doseganje ciljev okoljske vzgoje, ki jih predstavljajo predvsem učitelji različnih srednjih šol v Sloveniji (gimnazij in ekonomske šole), so zelo različni tako po vsebini kot po trajanju in načinu organizacije. Kot piše v predgovoru Anka Zupan, ni bila lahka odločitev, kako tako različne pristope predstaviti v priročniku. Iz kazala je razvidno, da so primeri vpeljevanja novosti v praksi razvrščeni po nekaterih osrednjih ciljih, kot so: ugotavljanje predznanja in izkušenj, razvijanje znanja in razumevanja, ustvarjalnega mišljenja, stališč in kritičnega mišljenja, vrednostne presoje, pripravljenost na okoljsko pomembne akcije, uvajanje raziskovalnih dejavnosti, načrtovanje in izvajanje projektov ter uspešno vključevanje ciljev okoljske vzgoje na ravni šole. V priročniku najdemo primere izvedbe določene metode dela v okviru ene učne ure (npr. Napis na steni, povej!, metoda 741, metoda »diamant« itd.), treh ur (npr. Ekosistem po glavnem odmoru – Urbana tla), dejavnosti, izvedene na naravoslovnih ali projektnih dnevih, ekskurzijah, enotedenske akcije (npr. Naša šola – energetski požeruh),

trimesečno dejavnost (npr. Raziskave zraka na terasi šole), krajše projekte na ravni razreda (npr. Varčevanje z energijo v šolski stavbi) ali cele šole ter daljše, enoletne (npr. Zlato jabolko) ali celo dvoletne projekte (npr. Ekološki problem sodobnega sveta – Zdrava prehrana ljudi).

Iz mnogih prispevkov lahko razberemo, da je za učinkovito delo pomembno dobro načrtovanje in sodelovanje različnih strokovnjakov (ravnatelj, učiteljev različnih predmetov, zunanjih sodelavcev itd.). Še posebej na srednjih šolah primanjkuje sodelovanja med učitelji različnih predmetnih področij. Okoljska vzgoja se tradicionalno najbolj povezuje z delom učiteljev naravoslovnih predmetov, vendar pa pojmovanje okoljske vzgoje kot vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj k sodelovanju ne »povabi« le učiteljev naravoslovnih predmetov (in morda geografije), ampak poveže učitelje naravoslovja in družboslovja ali celo vse učitelje na šoli, kar je kot primer dobre prakse prikazano v projektih Ekološki problem sodobnega sveta – Zdrava prehrana ljudi in Zlato jabolko. Medpredmetno povezovanje naj bi bil torej temeljni pristop za doseganje ciljev okoljske vzgoje. Iz priročnika je tudi jasno razvidno, da naj bi pojmovanje okoljske vzgoje ne bilo vezano le na

spoznavne vidike znanja, ampak naj bi učenci razvijali tudi procesna znanja in oblikovali (preoblikovali) stališča. Spodbudno je, da se v nekaterih prispevkih učiteljev ne pojavlja le evalvacija opravljenega dela, ampak da so ti učitelji postavili tudi kriterije za vrednotenje in ocenjevanje dosežkov učencev. To je pomembno, saj s tem dejavnost pridobi »dodano vrednost«.

Priročnik Okoljska vzgoja daje vrsto spodbud za oza-veščanje učencev o povezanosti in soodvisnosti naravnih, družbenih in ekonomskih pojavov ter za sodelovanje med učitelji. Iz prispevkov spoznamo, da okoljska vzgoja ne pomeni le čistilnih akcij ali akcij ločenega zbiranja odpadkov, prav tako ne pomeni le vzgoje za občudovanje, varovanje in ohranjanje naravnega okolja, ampak pomeni predvsem **»premik v pojmovanjih in učnih metodah«**, kot je zapisala ddr. Barica Marentič Požarnik. Čeprav je priročnik namenjen predvsem učiteljem na srednjih šolah, pa so teoretična izhodišča za načrtovanje in različne zamisli, kako dosegati cilje vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj, uporabni tudi za učitelje v osnovni šoli, saj so cilji vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj vključeni tudi v posodobljene učne načrte za osnovno šolo.